1/

Gabon-Eguna 1934

¡Gabon-eguna... ¡Gabon! Gabon zenbat lo-egin-da (dan) amaika aldiz (amabi, be, bai) galdetu dautso seme txikijak atari. Gabon-eguna .... intxauri-saltxia, lebatza, pastelak, dulkia, ardaotako sagarrak, gauza gozuak jateko eguna.

- Gabon nor da, ata? -

- Laster, seme. Mazan-bera dator; Frantzamendi'ra da. Bijar omen iraingo dogu.

Lo bat egin eta Gabon.

* * *

Aspaldijan atatutako Gabon ori eldu da. Zorijoneko Gabon... Gaztetxuak porik... nagusijak, be, bai. Egualdija larrija... [illegible] Egurkija sartu-urtenika; Umiekin txiki-ete? Etxeburu'ko aldapan ardijak larran; etxaspijan morroya buru-makur nabo-ori-ginan. Solloko pagotxia aldapako bedar-elbitz ze zimela baño gamuri ta goruagua, ta, ardi lapurraren tun-tun otsa entzi-ostian. [illegible] Etxauriian, auzoko soluan Matalen otsena pagota-ebaten. Ezin isilik egin txaliña ralakua. Ematumia izan eta minpekorik ez. [illegible] Gaur ala be... Mor-

oya bera, be, modurtua da. Oreñarte andraz-kuakin jarduteko miñian-ugeririk eztau izan. Gaur... astirik ez. Beste egunen bat ba'litz.... ordu-lauren baterako jarduna bai. - Gero kontuak esango yuanagur - arin diñotso gaur Matxalen'i. Egun bitarako, abere-jatekuak egin biara dau.... arratsaldian sasoiz etxerantz urten....

Etxostian txistua jo ta kantari beste bat dogu. Noxipeein "atera Gorri", "ó Txiki" diadar batzuk eta abestu. Josutxu dozu mutil txoxkor jatorra. Bere uste praka-barenak lotu, akulua lepuan artu ta ataren zeregiñak berak, be, ba-legiz. Datorren udaguenian idetarako lagunak ataki izango dau. "Bata baño bestia eroapa edariago, dun bost bei aurian dabiltz. - "Txuririk eta Gorrik" bai bei buztarrija? Ometan eztot uste beste olako buztarririk danik. - Burcuan dabiltz oraik danok. Lankian bein gabeko aparija, be, gogoratzen yator.

Lariñian aztora otsak dira. An, be, ba-dogu nor-edo nor. Mari, neska gaste, ule-ori, kolore-gorri liraña. Egur-zatzen diardu. Ebagitzaliak pilo bitara egiten dauz; batera egur lodijak, bestera meiak. Aparija gertetako lodi ta me danak biarko dira.

3/

Amak labakosua dau. Gabon-jayetarako ogi zuri biguna. Ule-txuimak urunez zuritutá, burukua erdi-jausita, eztakit umorekua dabilen; eztirudi beintzat. Atak esan oi-dabenez labakosua ta lexibia andrazkumentzat zeregin txarrak isan.

Lepo-batian ziritik txintxilisko zaria ta bestian igitaya ba-dua nonorunz Patxi. Berak ete-daki nora? Beti lez alai; beti olgetako gogua. Bei-zenan daguan anai baketsuari be, ezin batian itxi. A be, apurbat ziriketu nai. Bestia ezta, ostera "santu-santua"

"Patxi Txiki:
Diru getxa jari entxundatio lebea beste
Batak entxi beri be ba-dautzu
Ta bestiak jatxi"
betiko lelua bota dautzo

¡alako baten eta aurrera. Zarian ipurdijagaz ta igitayakin tanbor-ots edarra ateraten dau. Zuala duan lelua
Ondo [illegible] ezer [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible].
Eta berezijan dabil, sagarrak jaraken. Gora-bera asko dabiltz buruan. Baña, gaur axe, be, alai. Batian itxi dagijojen. [illegible] [illegible] zeregiña ba-dau beintzat.

Arratsaldia.

Ba-dator kaletik atsotxuak; bata neska gaste banaka batzuk, be. Amaika gauza ba-darue euren

4/ etxietara. Zemaiz sakanak bete-beteriko

Beste batzuk, ostera, beruntz duaz; moroyak, otsenak euren etxietara Gabon-jayak igaroten. Barre-algara zoruak ugari.. Aldaberijan enadak azkar ta alai, gaur neska-mutilak ernai. Moroyak batzuk lepuan, makilatik esegita ta beste batzuk eskuan bakotxak bere paddeltxua ba-darue. Neskak, be, bai kalkarpian beste alakoren bat.

Ezkonbarijak batzuk bera ta bestekuk gora, lenago sarri ibilitako bidez bakotxa bere txokora duaz. Batzunbatzuk andriaren etxera, beste batzuk gixonarenera.

Izanten gurian alako batez gertatu yaku. Aterkapalka zuri edarak, praka urdin garbijak eta "blus" euskerijak, beri ja, oia oi mutil jasekua. Praka-barenak ez uste izan edozelan lotu izan dauzanik.

Gorosti-makilan sartu dau zapi-zurijan batuta etxeko-andriak ekarritako makilau edara. Kuistu zolija Matxalen'i ta tente-tente etxetik atara da. Gaixi mitik itxiri barri alkar uste dala

Bagilian herixa guri elduetara gozian-goiz zozo-miregarrak. Gertarijai gexago, oraitino. Sesoiz Matxalen, be, bere uste, bana Patxi'k auria artu.

— ¿Ai Matxalen, oraindino gona egalak tunpendu ezinda? Apaldijori emen nayagun ire-zain-

—Ori, ba, Frantzisko; ¿zer egingo nayuan? Etxeko-andriak zeregin, esko eutsi jeki eta?—

—Ziria, andreztxua ak ta parkatu biarko.—

Bide-zabalian bera Matxalen'en jaitxija ta Frantzisko'en beso-eregiña bai ikusgarrijak. Aren-arteko isilimatxuak bai entzungarrijak. Noizipein iri-parkatxua, ostean isil-txamarrik. Gaxian bana kontuak esateko gogo obia dauko Frantzisko'ek.

Mendi saltsan eta birtarietan agiri diran baserrijei keia lodi darijue. Eguzkierenak txintxu egin eban. Txoririk entzuten ez. Gaba bertan dogu. Txakur-zaunka banaka batzuk, isilik egadija; bertan ausnar beitaraditzek. Alai, oratiño, gure sukaldia. Amona ta Marieta aurrian. Aita, seme bijak albo banetan dauzak ipuinkuntari. Noizipein bertso batzuk abesten dauz.

Erdiratu dabe maya, ta zamau-zurija zabaldu orduko maiperera da katua. Katua... botila baltz edaria, be, nor-edo-nork mai-albora dau. Zamau-zapi zuri edararen-gainian ogi zurixka gozua. Aziparija bana, txakur-katuentzat kendu dautse kuskur bat.

¡Zira! Aparija prest dago—diño Mari'k berak dana gertatu bai'leu. Maira dira ta oi-daben otoya esan, be, bai. Gabon gaba.... danak pozik..

Baña .... amak zeozer ba-dau. Alegiñak egiñ dauz zabal jaiten. Altunea agiri da mayan, aundituaz ganera. Zer? Eskaratz-basterrian aulki bi. Norkuk palta dira? Mioya bat. Baña... bestia norena dozu? Ai!... Maiko utunia estaldu nairik eta ama alperik ibili. Konturatu dira danak. ¡Andoni aun dogu! Andonirena zan beste aulkija.

Gabonak doguz ta gure moroya juan da gureuengana.

– Ata, moroi danak Gabonetan euren etxietara ez al-dira juaten? – diño Josu'k begijak lausoz beterik.

– Eztakit – dirautso atak – Euzkadi'koak bai, baña beste tokijetan zer egiten daben. Gaur ~~juan~~ da ... Bana ...

Andoni Isoldau da. España'ren moroi. ¿Moroi-ete? Gabonetan gureuengana etorten be, etxu'ez? España, ugazaba antzera izan kontuzu. Orixegatik palta da Andoni gureuen albuan. Euzkadi'ko moroyak gureuetein etxuraguz Gabon-jayetan, España'kuak ez, ostera.

España'ren menpian dirauguneste, beti izango doguz atzekabiak ugari euzkotarrok. Egunik alayenak, be, beti izango dabe zerbait arantzaren bat; eta euren begi garbijak malko garatzat.

Jagi euzkotarra ta apurtu, zatitu España'rekin lotuta gaukozazan katei madarikatuok. Bakotxari beria emoteko

jajo zan Josu ta danok aske egiteko.

¡Entzun, euzkotará, entzun! España'ren menpian bizi zeran artian eztozu Gabon alaiñik izango.

– Kortabarriko Mikaela ikusi dozu? Arek be, aurte ori esane bauke... Zimurtuta dago ~~[illegible]~~ esan be etxeko. –

– Bai ta edozein bolitta jasoak be, bi edo zazpi josiran. Ekonbarrijak apatara etorteko ditueke esan jo bana eta barato be.... Mundua galduta jagon.

– Ara, be, neuk be gure etxian Josu'ek bakar eta dagidan bat aite jaunak.

– Bai, beti zuen Josu'ek amaran jaurtitekik [illegible] jaunan. Gaua Gero guziari jo apurbat [illegible] neuk be bat-bateri jariogenak. Nik neuri etxoztea edari onik jasoja aurrerako egiteko barriz Gabon urtian berriz izan ete.

Orrek eta oren antzeko jardunak entzuteko atsuen ondoriñ juan ninta eztajo. Urrinetik entzuten jatzuten; neuk be urrinetik entzun jaitzeko dago

Ordi. ta hartatuari zer emateko ni
ete jaten ba-dok? Ua emendik, ua.
Euren soketeko tutulak et dabizenak beti
euren izpora exan oi-jaskek eta irrikat
be ... amen jajote tratuari jeso jarraiki
orpa-[illegible] - Ua, ua.

1934'gn Abenduaren 24'an